

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

SAKİNE EPÖZDEMİR VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 26589/06)

KARAR

STRAZBURG

1 Aralık 2015

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup, bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2016. Bu gayriresmi çeviri, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir

Sakine Epözdemir ve Diğerleri / Türkiye davasında,*Başkan Vekili*

Nebojša Vučinić,

Yargıçlar

Işıl Karakaş,

Paul Lemmens,

Valeriu Grițco,

Ksenija Turković,

Jon Fridrik Kjølbro,

Stéphanie Mourou-Vikström

ve Bölüm Yazı İşleri Müdürü Stanley Naismith'in katılımıyla oluşturulan ve Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 3 Kasım 2015 tarihinde gerçekleştirilen kapalı müzakerelerin ardından, aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir.

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (26589/06 no.lu) davanın temelinde, Sakine Epözdemir, Serdar Epözdemir ve Serhat Epözdemir isimli üç Türk vatandaşının ("başvuranlar") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine ("AİHM" veya "Mahkeme") 29 Haziran 2006 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvuru bulunmaktadır.

2. Başvuranlar, İstanbul Barosuna kayıtlı avukatlar M. Selim Okçuoğlu, Hikmet Epözdemir, Yaşar Aydın ve Ruhşen Doğan tarafından temsil edilmişlerdir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuranlar özellikle, davalı Devletin, akrabaları Şevket Epözdemir'in ("merhum") yaşam hakkını korumaya yönelik adım atmadığını iddia etmişlerdir.

4. Başvuru, 30 Mayıs 2011 tarihinde Hükümete tebliğ edilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuranlar sırasıyla 1947, 1966 ve 1968 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedirler. Birinci başvuran, Şevket Epözdemir'in annesi, ikinci ve üçüncü başvuran ise oğullarıdır.

6. Davanın olayları, taraflarca bildirildiği şekliyle ve sunulan belgelerden görüldüğü kadarıyla aşağıdaki gibi özetlenebilir.

A. Olay

7. Avukat olan merhum, Kürt yanlısı siyasi bir parti olan Demokrasi Partisinin ("DEP") Tatvan İlçe Başkanı olarak görev yapmıştır.

8. Başvuranlar, 1993 yılının Ağustos ve Aralık ayları arasında, DEP parti binalarının bombalandığını ve partinin on üyesi ile yöneticisinin öldürüldüğünü belirtmişlerdir. Başvuranlar ayrıca, siyasi parti temsilcileriyle yapılan bir toplantı esnasında, Tatvan 6. Zırhlı Tugayı Komutanı General K.T.'nin, akrabaları Şevket Epözdemir ile meslektaşlarından DEP Bitlis İl Başkanı olarak görev yapan İshak Tepe'yi tehdit ettiğini iddia etmişlerdir. General, belirtilen iki kişiye, "çok yakında öleceklerini" söylemiştir. Daha sonra, Tepe'nin oğlu kaçırılmış ve öldürülmüştür.

9. Epözdemir, 25 Kasım 1993 tarihinde sabah saatlerinde yakında bulunan işyerine gitmek üzere evden çıkmıştır. Aynı gün saat 20:00 sularında, birinci başvuran olan eşini aramış ve eve gelmek için işyerinden

ayrılmak üzere olduğunu söylemiştir. Epözdemir eve gelmeyince, aile endişelenerek yetkililere haber vermiştir.

10. Ertesi gün öğle vaktinde, birinci başvuran Tatvan'da bulunan polis karakoluna gitmiş ve polis memurlarından eşini bulmalarını istemiştir. Birinci başvuran polis memurlarına, bir önceki gece eşi eve gelmeyince yerel Cumhuriyet savcısını aradığını ve eşinin yakalanıp yakalanmadığına ilişkin soru yönelttiğini söylemiştir. Cumhuriyet savcısı, birinci başvurana eşinin yakalanmadığını söyledikten sonra, birinci başvuran, eşinin ortadan kaybolmasıyla ilgili olarak aile üyelerini bilgilendirmiş ve tüm gece boyunca beklemiştir.

11. Birinci başvuran polis merkezine gitmeden yaklaşık yarım saat önce, kendisinin haberi olmaksızın, eşinin cesedi Güroymak ilçesi civarında, Tatvan ilçesini Bitlis'e bağlayan bir yolun kenarında bulunan bir kanalda askerler tarafından bulunmuştur. Epözdemir'in gözü bağlıydı ve yüzünde bir kurşun yarası vardı. Daha sonra olay yerine gelen polis memurları, ailesinin kendilerine ortadan kaybolmasıyla ilgili olarak ihbarda bulunduğu Şevket Epözdemir'in cesedi olabileceğine ilişkin askerleri bilgilendirmişlerdir.

B. Ceza soruşturması

12. Yerel Cumhuriyet savcısı aynı gün saat 13:45'te olay yerine varmış ve merhumun cesedinin Bitlis'te bulunan hastaneye götürülmesi için talimat vermiştir. Epözdemir'in cesedi, abisinin önceki gece eve gelmemesi üzerine kaçırılmış olabileceğinden endişelenmeleri nedeniyle ailenin 21:30'da yerel polisi aradığı yönünde Cumhuriyet savcısını bilgilendiren kardeşi Şakir Epözdemir tarafından resmi olarak teşhis edilmiştir. Şakir Epözdemir, merhum abisinin Tatvan'da öne çıkan bir isim olduğunu ve ailesinin bu nedenle kaçırılmış olabileceğinden şüphelendiklerini belirtmiştir.

13. Epözdemir'in cesedi aynı gün iki doktor tarafından muayene edilmiştir. Doktorlar, cesedin yüzünde bir mermi giriş deliği bulunduğunu ve başın arka tarafında buna karşılık gelen bir çıkış deliği bulunduğunu tespit etmişlerdir. Doktorlar ayrıca, yüz ve vücudun birçok bölgesinde geniş çapta yaralar bulunduğunu ve kendilerine göre bu yaraların fiziksel travmadan kaynaklandığını kaydetmişlerdir. Ölüm nedeninin kurşun yarasına bağlı serebrovasküler kanama şoku olduğunu tespit eden doktorlar, klasik otopsi yapılmasına gerek olmadığını değerlendirmişlerdir.

14. Aynı gün Tatvan Cumhuriyet Savcısı, ilgili cinayet olayına ilişkin soruşturma başlatmış ve Adalet Bakanlığını bilgilendirmiştir.

15. Tatvan Emniyet Müdürlüğü, 27 Kasım 1993 tarihinde, cesedin bulunduğu alandaki idari yetkiye sahip Güroymak Kaymakamlığı'na bir yazı göndererek, başvuruların akrabalarının 25 Kasım 1993 tarihinde Güroymak'ta olup olmadıklarını ve Güroymak'ta Epözdemir'e karşı düşmanca hisler besleyen herhangi biri hakkında bilgileri bulunup bulunmadığını sormuştur.

16. İkinci başvuran, 29 Kasım 1993 tarihinde, Tatvan Cumhuriyet Savcısına, babası hakkında askıda kalmış yakalama kararı bulunup bulunmadığını sormuştur. Cumhuriyet savcısı aynı gün, bu tür bir yakalama kararı bulunmadığı konusunda ikinci başvurunu bilgilendirmiştir.

17. Bitlis Cumhuriyet Savcısı, 6 Aralık 1993 tarihinde, davaya ilişkin soruşturma yürütmek için *konu bakımından* gerekli yetkiye sahip olmadığına karar vererek soruşturma dosyasını bu tür suçları soruşturma yetkisi bulunan Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığına göndermiştir.

18. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı, Bitlis Cumhuriyet Savcısına bir yazı göndererek, söz konusu cinayete ilişkin soruşturmaya devam etmesini ve her üç ayda bir gelişmelerden kendisini haberdar etmesini istemiştir.

19. Başvuranlar, 5 Haziran 2003 tarihinde, Van ve Tatvan Cumhuriyet savcılıklarına yazı göndererek, geçen on yıl boyunca soruşturmada atılan adımlara ilişkin olarak kendilerine bilgi sağlanmasını talep etmişlerdir.

20. Van Cumhuriyet Savcılığı, 26 Haziran 2003 tarihinde, olaya ilişkin soruşturma yürütmek için *yer yönünden* yetkisi bulunmadığına karar vererek, başvuranların yazısını (bir önceki paragrafta anılan) Tatvan Cumhuriyet Savcılığına göndermiştir. Tatvan Cumhuriyet Savcısı, 30 Haziran 2003 tarihinde, kendi biriminin de *yer yönünden* yetkisi bulunmadığını belirterek, yazıyı Güroymak Cumhuriyet Savcılığına göndermiştir. Güroymak Cumhuriyet Savcısı, 24 Temmuz 2003 tarihinde, *konu bakımından* yetkisizlik kararı vererek, yazıyı Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığına göndermiştir.

21. Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı, 14 Ağustos 2003 tarihinde, başvuranların 5 Haziran 2003 tarihli yazısına cevap vererek, soruşturmanın halen devam ettiğini belirtmiştir. Cumhuriyet Savcısı aynı gün daimi arama kararı çıkararak, Güroymak Cumhuriyet Savcısından failleri aramaya devam etmesini ve gelişmelerle ilgili olarak birimini her üç ayda bir bilgilendirmesini istemiştir.

22. Güroymak Cumhuriyet Savcısı, 10 Mayıs 2010 tarihinde, yerel jandarma ekiplerine 26 Kasım 2013 tarihine kadar (yasal zamanaşımı süresinin sona erdiği tarih) failleri aramaları talimatını vermiştir. Birkaç jandarma görevlisi, 1 Aralık 2010 ve 24 Mart 2011 tarihlerinde, 1993 yılında cesedin bulunduğu yere gitmiş ve orada cinayetin çözülmesine yardımcı olacak herhangi bir delil bulunmadığını kaydetmişlerdir.

C. Tazminat davası

23. Bu süre zarfında, başvuranlar 10 Ocak 1995 tarihinde, İçişleri Bakanlığı aleyhine tazminat davası açmışlardır. Başvuranlar, dava dilekçesinde, cinayetin üstünden bir yıldan fazla süre geçmesine rağmen,

faillerin bulunmadığını iddia etmişlerdir. Başvuranlar, akrabalarının Tatvan’da tanınan bir kişi olduğunu ve hiçbir zaman herhangi bir kişiyle problem yaşamadığını belirtmişlerdir. Başvuranlar; Devletin, vatandaşlarının yaşamlarını korumakla sorumlu olduğunu ve bu sorumluluğu yerine getirememesi halinde, meydana gelen hukuka aykırı ölüm olayının faillerini bulmak ve cezalandırmakla yükümlü olduğunu; aksi takdirde, bu tür bir can kaybından sorumlu tutulması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar ayrıca, Şevket Epözdemir cinayetinin faillerinin bulunamaması ve cezalandırılmaması nedeniyle, tahmin edilemeyecek boyutlarda acı ve strese maruz kaldıklarını ve Devletin bu nedenle maruz kaldıkları zararı tazmin etmekle yükümlü olduğunu belirtmişlerdir. Başvuranlar, Devletin yükümlülüğünün, merhumun yaşamını koruyamamasından kaynaklandığını öne sürmüşlerdir. Başvuranlar ayrıca, her koşul altında, yükümlülüğün yerine getirilememesi gibi bir durumun ortaya çıktığından söz edilemeyecek olsa bile, Devletin yine de zararlarının tazmin edilmesi bakımından “mutlak yükümlülüğü” bulunduğunu iddia etmişlerdir.

24. Bitlis Emniyet Müdürlüğü, 10 Haziran 1996 tarihinde, Van İdare Mahkemesinin yönelttiği açık soruya cevaben, başvuranların akrabası Şevket Epözdemir’in yetkililerden hiçbir zaman koruma talebinde bulunmadığı bilgisini sağlamıştır.

25. Van İdare Mahkemesi, 16 Aralık 1997 tarihinde, Anayasa’nı 125. maddesi uyarınca, başvuranlara tazminat ödenmesine karar vermiştir (bk. aşağıda 32-34 arasındaki paragraflar). Mahkeme, kamu yetkililerinin, görevlerini ifa ederken, gerekli önlemleri almakla ve gerekli özeni göstermekle yükümlü olduklarına karar vermiştir. Kamu yetkilileri, somut davada, belirtilen yükümlülüğü yerine getirememişlerdir.

26. İçişleri Bakanlığı, cinayetin sebebi ve faillerinin kimliklerinin henüz belirlenememesi nedeniyle söz konusu yükümlülüğü yerine getirememe gibi bir durumun söz konusu olmadığını ileri sürerek, kararı temyiz etmiştir.

27. Başvuranlar, İçişleri Bakanlığının görüşlerine cevap olarak herhangi bir beyanda bulunmamışlardır.

28. Danıştay, 6 Kasım 2000 tarihli kararında, cinayet sebebinin belirlenmediği ve faillerin tespit edilmediği dikkate alındığında, cinayetin sebep olduğu zarar ile kamu yetkililerinin herhangi bir işlemi arasında illiyet bağı bulunduğunun söylenemeyeceğini değerlendirerek, Van İdare Mahkemesinin kararını bozmuştur. Danıştay, kamu yetkililerinin yükümlülüklerini yerine getiremediklerinin söylenebilmesi için; görevlerini hiçbir şekilde yerine getirmedikleri ya da zamanında yerine getirmedikleri veya görevlerini yetersiz bir şekilde yerine getirdikleri hususlarının tespit edilmesinin gerekli olduğunu eklemiştir. Danıştay ayrıca, yukarıda belirtildiği üzere illiyet bağının mevcut olmayışının, mahkemeleri, kamu yetkililerinin “mutlak yükümlülüğüne” dayanarak tazminat ödenmesine karar vermektan alıkoyduğunu, zira sadece merhumun “toplumun bir mensubu” olmasının yeterli olmadığını kaydetmiştir. “Sosyal risk ilkesi” temelinde tazminat ödenmesine karar verilebilmesi için, zararın, kamu görevlilerinin görevlerini ifa ettikleri bir ortamda ortaya çıkması bir önkoşuldur.

29. Van İdare Mahkemesi, 15 Mayıs 2001 tarihinde, Danıştayın kararı ışığında davayı tekrar incelemiş ve başvuranların tazminat talebini reddetmiştir. İdare mahkemesi, bu kararı verirken, cinayete ilişkin soruşturmanın halen devam ettiğini ve bununla birlikte merhumun hiçbir zaman Devletten koruma istemediğini belirtmiştir. İdare mahkemesi bu nedenle, kamu yetkililerinin yükümlülüklerine aykırı hareket etmediklerine karar vermiştir. İdare mahkemesi aynı zamanda, “sosyal risk ilkesi” koşullarının karşılanmaması nedeniyle, Devletin “mutlak yükümlülüğü” temelinde aileye tazminat ödenmesine karar verilmesinin mümkün olmadığını kaydetmiştir.

30. Başvuranlar, kararı Danıştay önünde temyiz etmiş ve Devletin bir vatandaşının yaşamını koruma yükümlülüğünün harekete geçirilmesi için

söz konusu vatandaşın yetkililerden resmi olarak koruma istemesine gerek olmadığını ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar, aksini iddia etmenin Anayasa'ya ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalara aykırı olacağını belirtmişlerdir. Başvuranlar ayrıca, cinayetin işlendiği dönemde, buldukları bölgede olağanüstü hal ilan edildiğini; bu durumun, bu tür suçların işlenmesine olanak sağlayan bir ortam yarattığını belirtmişlerdir. Cinayetten yaklaşık sekiz yıl sonra failerin halen tespit edilememiş olması, kamu yetkililerinin görevlerini yerine getiremediklerinin bir göstergesidir. Başvuranlar, akrabalarına yönelik saldırının önlenmesi ve failerin bulunması bakımından yetkililerce gerekli tedbirlerin alınmadığını öne sürmüşlerdir. Bakanlık bu nedenle, kendi kusurlarından kaynaklanan maddi ve manevi zarardan sorumludur.

31. Başvuranlar tarafından yapılan temyiz başvurusu, Danıştay tarafından 17 Nisan 2003 tarihinde reddedilmiştir. Ayrıca, başvuranların Danıştay tarafından verilen kararın gözden geçirilmesine yönelik yaptıkları talep 14 Kasım 2005 tarihinde reddedilmiştir. Kesinleşmiş karar, 3 Ocak 2006 tarihinde başvuranlara tebliğ edilmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

32. Anayasa'nın 125. maddesinin ilgili kısımları şu şekildedir:

“İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır...

...

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

33. İlgili hüküm; bir davanın kendine özgü koşullarında, Devletin, kendi yetkililerine atfedilebilir haksız bir fiilin ortaya konmasına gerek kalmaksızın, kamu düzenini ve kamu güvenliğini sağlama veya kişilerin yaşamını ya da mal ve mülklerini koruma yükümlülüklerini yerine getiremediğinin kanıtlanması halinde devreye giren Devletin kusursuz

sorumluluğunu ortaya koymaktadır. Bu hükümler uyarınca, yetkililer, kimliği belirsiz kişilerce işlenen fiillerin neden olduğu zarara maruz kalan kişilere tazminat ödemekle yükümlü kılınabilir.

34. Aynı hüküm uyarınca, Devlet, kusursuzluğa dayalı bir ilke olan ve bu itibarla herhangi bir kusurun kamu görevlilerine atfedilmesini gerektirmeyen “sosyal risk ilkesi” nedeniyle, maruz kalınan zarardan sorumlu tutulabilir. “Sosyal risk ilkesi”; terörle mücadeleden kaynaklanan zararın yükünün “adalet” ve “sosyal Devlet” ilkeleri doğrultusunda bir bütün olarak toplum tarafından paylaşılması görüşünün benimsendiği, idare mahkemeleri tarafından geliştirilen ve kullanılan bir ilkedir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 2, 6 VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

35. Başvuranlar, Sözleşme’nin 2, 6 ve 13. maddelerine dayanarak, ulusal yetkililerin, Kürt yanlısı muhalif siyasi partinin ilçe yöneticisi olan akrabaları Şevket Epözdemir’in yaşamına yönelik tehlikenin farkında olmaları gerektiği ve açıkça görünen saldırı riskine karşı Şevket Epözdemir’i korumaları gerektiği hususlarında şikâyette bulunmuşlardır. Başvuranlar; 1993 yılında, Şevket Epözdemir ölmeden önce, birçok DEP üyesinin saldırıya uğrayıp öldürüldüklerini ve nitekim Epözdemir’in öldürülmeden kısa bir süre önce askeri görevlilerle gerçekleştirilen bir toplantıda tehdit edildiğini ileri sürmüşlerdir.

36. Başvuranlar ayrıca, faillerin tespit edilememeleri ve Şevket Epözdemir cinayetini çevreleyen koşulların açıklığa kavuşturulamaması nedeniyle, yetkililerin etkin bir soruşturma yürütmediklerini iddia etmişlerdir.

37. Hükümet belirtilen iddialara itiraz etmiştir.

38. Mahkeme, başvuruların şikâyetlerinin sadece Sözleşme'nin 2. maddesi açısından incelenmesi gerektiğini uygun olduğu kanısındadır. Söz konusu maddenin ilgili kısmı şu şekildedir:

“1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur ...”

39. Mahkeme; başvuruların, ulusal yetkililerin Şevket Epözdemir'in yaşam hakkını korumaya yönelik adım atma yükümlülüklerini yerine getiremedikleri iddiasıyla ve aynı yetkililerin, cinayete ilişkin etkin soruşturma yürütmeye ilişkin usuli yükümlülüklerini yerine getiremedikleri iddiasıyla ilgili olarak şikâyette bulduklarını kaydetmiştir. Mahkeme, söz konusu iki şikâyetin kabul edilebilirliğine ve esasına ilişkin uygulanabilir ilkelerin farklılığını dikkate alarak, bu şikâyetlerin ayrı incelenmesinin uygun olduğunu değerlendirmiştir.

A. Kabul edilebilirlik hakkında

1. Şevket Epözdemir'in hayatının korunamadığı iddiası hakkındaki şikâyet

40. Hükümet; başvuruların, üst düzey bir askerin Şevket Epözdemir'in kaçırılması olayında yer aldığı yönündeki iddiayı ulusal yetkililerin dikkatine sunmadıklarını ileri sürmüştür. Hükümet, başvuruların bu nedenle şikâyetleri açısından iç hukuk yollarını tüketmediklerini iddia etmiştir.

41. Başvurular; (i) birinci başvuranın, eşinin kaybolduğu gece savcuyu araması (bk. yukarıda 10. paragraf) ve (ii) merhumun kardeşi Şakir Epözdemir'in, Şevket Epözdemir'in ilçede öne çıkan bir isim olduğu hususunu Cumhuriyet savcısının dikkatine daha önce sunmuş olması ve ailesinin Şevket Özdemir'in kaçırılmış olabileceğine yönelik şüphesiyle ilgili olarak Cumhuriyet savcısını bilgilendirdiği (bk. yukarıda 12. paragraf)

hususlarının, Şevket Epözdemir'in bir yetkili tarafından götürülmüş veya kaçırılmış olabileceğine yönelik sağlam temele dayanan endişeleri bulunduğunu ortaya koyduğunu kaydederek, Hükümetin iddialarına itiraz etmişlerdir.

42. Mahkeme, ulusal yetkililerce merhumun yaşam hakkını korumaya yönelik adım atılmadığı yönündeki iddianın, başvuruların şikâyetinin esasını teşkil ettiğini kaydetmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuruların İdare Mahkemesi önünde tazminat davası açtıklarını belirtmiştir. Başvuranlar, en azından teoride, söz konusu dava sonucunda, yetkililerin kusurlu olup olmadıklarına ilişkin bir değerlendirme elde edebilirlerdi ve maruz kaldıkları zarara ilişkin tazminat alabilirlerdi. Bu nedenle, belirtilen hukuk yolu somut davada uygundur.

43. Başvuranların, idare mahkemesi önünde açtıkları davada, Devletin Şevket Epözdemir'in yaşamını koruyamadığını iddia etmek suretiyle Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki şikâyetlerinin özünü ortaya koydukları (bk. yukarıda 23. paragraf) dikkate alındığında, Mahkeme, başvuruların söz konusu davada, üst düzey bir askeri görevlinin Şevket Epözdemir'i tehdit ettiği yönündeki iddiayı özellikle belirtmemelerinin, iç hukuk yollarının tüketilmesi koşuluna uyulmadığı anlamına gelmediği kanısındadır. Mahkeme, söz konusu durumun, başvuruların şikâyetinin esasına ilişkin inceleme yapılırken ele alınmasının daha uygun olduğu görüşündedir (bk. aşağıda paragraf 69-70). Mahkeme bu nedenle Hükümetin söz konusu şikâyetin kabul edilebilirliğine ilişkin itirazını reddetmiştir.

44. Mahkeme söz konusu şikâyetin Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesinin anlamı dâhilinde açıkça dayanaktan yoksun olmadığına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, şikâyetin başka herhangi bir gerekçeyle kabul edilemez bulunamayacağını kaydetmiştir. Dolayısıyla şikâyet kabul edilebilir olarak beyan edilmelidir.

2. *Şevket Epözdemir cinayetine ilişkin yürütülen soruşturmanın etkinliği hakkındaki şikâyet*

45. Hükümet bu şikâyetin kabul edilemez olduğunu değerlendirmiş ve jandarma ile bir Cumhuriyet savcısının derhal harekete geçtiklerini ve delilleri güvence altına aldıklarını iddia etmiştir. Cesedin ölü muayenesi uzman doktorlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Valilik, Epözdemir'in öldürüldüğü gün ilçede herhangi bir kişi tarafından görülüp görülmediğine ilişkin bilgilendirilmek istemiştir. Bu nedenle, her bir ulusal makam, cinayet koşullarına ilişkin etkin bir soruşturma yürütülmesine yönelik yükümlülüğünü yerine getirmiştir.

46. Başvuranlar, failerin tespit edilememesi ve Şevket Epözdemir'in öldürülmesini çevreleyen koşulların açıklığa kavuşturulamaması nedeniyle yetkililerin etkin bir soruşturma yürütemediklerini iddia etmişlerdir. Başvuranlar bu bağlamda, soruşturmanın sınırlı kapsamına ve kısa süresine dikkat çekmiş ve Şevket Epözdemir'in cesedinin incelenmesinde birtakım eksiklikler bulunduğu ve yetkililerin, cinayet hakkında bilgisi olabilecek kişilerin ifadelerini almadıkları hususlarında [şikâyet](#) etmişlerdir.

47. Mahkeme, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi uyarınca, sadece tüm iç hukuk yollarının tüketilmesi sonrasında ve kesinleşmiş ulusal kararın alındığı tarihten itibaren altı ay içerisinde yapılan başvuruları değerlendirebildiğini yinelemiştir. Mahkeme ayrıca, sadece bir Hükümetin altı ay kuralına ilişkin ilk itirazı yapmaması nedeniyle altı ay kuralının uygulanmasını bir kenara bırakamayacağını tekrar etmiştir (bk. *Walker / Birleşik Krallık* (k.k.), no. 34979/97, AİHM 2000-I; *Blečić / Hırvatistan* [BD], no. 59532/00, § 68, AİHM 2006-III; *Ananyev ve Diğerleri / Rusya*, no. 42525/07 ve 60800/08, § 71, 10 Ocak 2012; ve *Sabri Güneş / Türkiye* [BD], no. 27396/06, § 29, 29 Haziran 2012). Dolayısıyla Mahkeme, başvuruların söz konusu şikâyet açısından altı ay kuralına

uygun hareket edip etmedikleri noktasında bir inceleme yapılmasının gerekli olduğunu kaydetmiştir.

48. Mahkeme; başvuruların şikâyetinin, Şevket Epözdemir cinayetinin faillerinin tespit edilmesi ve cezalandırılması amacıyla davalı Devletin etkin bir soruşturma yürütmesine yönelik usuli yükümlülüğüne ilişkin olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle, yukarıda belirtildiği üzere, başvuruların açtığı tazminat davası, ulusal yetkililerin kusurlu davranıp davranmadıklarının ve başvuruların akrabasının hayatını koruyup koruyamadıklarının tespit edilmesini sağlayabilecekleri ve ortaya çıkan zarara yönelik tazminat elde edebilecekleri bir adli araştırma forumu görevi görebilecek olmasına rağmen, söz konusu yargılamalar aslında fail olduğu iddia edilen kişilerin tespit edilmelerini ve cezalandırılmalarını kapsamamıştır. Bu itibarla, söz konusu hukuk yolu, davalı Devletin, başvuruların akrabasının yaşam hakkını korumaya yönelik adım atma yükümlülüğünü yerine getiremediği iddiası açısından konuyla ilgili bir hukuk yolu olmasına karşın, davalı Devletin Sözleşme'nin 2. maddesi uyarınca faillerin tespiti ve cezalandırılmasına yönelik usuli yükümlülüğüne uygun davranıp davranmadığının değerlendirilmesi aşamasında dikkate alınamaz (bk. *McKerr / Birleşik Krallık*, no. 28883/95, § 156, AİHM 2001-III). Mahkeme bu nedenle, başvuruların tazminat elde edebilmek için başvurdukları idari yargılamaların altı aylık sürenin işleyişini etkilemediğini kaydetmiştir (bk. *Alkın / Türkiye*, no. 75588/01, § 33, 13 Ekim 2009; ve *Erkan / Türkiye* (k.k.), no. 41792/10, §§ 64-65, 28 Ocak 2014).

49. Mahkeme, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesiyle getirilen altı aylık süre sınırının birtakım amaçlar barındırdığını yinelemiştir. Süre sınırının temel amacı, Sözleşme kapsamında sorunların ortaya konduğu davaların makul bir süre içinde incelenmesi sağlanarak yasak belirliliğin sürdürülmesi ve yetkililerin ve diğer ilgili kişilerin, uzun bir süre belirsiz bir durum içerisinde bulunmalarının önlenmesidir. Söz konusu kural, Mahkeme tarafından gerçekleştirilen denetime zaman sınırı getirmekte ve hem

bireylerin hem de devlet makamlarının dikkatini, bu süre sona erdiğinde herhangi bir denetimin yapılamayacağı hususuna çekmektedir. Altı aylık süre, kural olarak, iç hukuk yollarının tüketilmesi sürecinde verilen kararın kesinleştiği tarihte başlamaktadır. Ancak, başvuranın kullanabileceği etkin bir hukuk yolu bulunmadığı en başından itibaren açıksa, süre şikâyete konu eylem veya işlemlerin gerçekleştiği tarihten ya da bu işlemin öğrenildiği veya başvuran üzerindeki etkisinin ya da zararının öğrenildiği tarihten başlar. Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi, başvuranın olayla bağlantılı durumu ulusal düzeyde nihai karara bağlanmadan önce, şikâyetlerini Mahkeme önünde dile getirmesini gerektirdiği şeklinde yorumlanamaz, aksi takdirde ikincilik ilkesi ihlal edilmiş olur. Bir başvuranın, görünürde mevcut bir hukuk yoluna başvurduğu ancak daha sonra bu hukuk yolunu etkisiz kılan koşulları fark ettiği hallerde, altı aylık sürenin, başvuranın bu koşulların ilk farkına vardığı veya varması gerektiği tarihten itibaren başlatılması Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi çerçevesinde uygun olabilir. Mahkeme daha önce, kötü muameleyle ilişkin yürütülen soruşturmalarda ilgili davalarda olduğu gibi bir akrabasının şüpheli ölümüne ilişkin yürütülen soruşturmalarda ilgili davalarda, başvuranlardan, soruşturmanın ilerleme durumunu veya bu yönde bir eksiklik olduğunu takip etmeye dönük adımlar atmalarının ve herhangi bir ceza soruşturmasının etkin olmadığına ilişkin bilgi sahibi olduklarında veya olmaları gerektiğinde başvurularını gereken süre içinde yapmalarının beklendiğini kaydetmiştir. Mahkeme, başvuranların özen gösterme yükümlülüğünün, farklı fakat yakından bağlantılı iki yönü bulunduğunu belirtmiştir: birincisi, başvuranlar soruşturmadaki gidişatla ilgili olarak ulusal makamlarla gecikmeksizin temasa geçmelidirler –bu yükümlülük yetkili makamlara özenli bir şekilde başvuruda bulunma gerekliliğine işaret etmektedir, zira her türlü gecikme soruşturmanın etkinliğini riske atmaktadır– ve ikincisi ise, başvuranlar soruşturmanın etkin olmadığının farkına vardığında veya varması gerektiğinde derhal Mahkemeye başvuruda bulunmalıdırlar (*Mocanu ve Diğerleri / Romanya*

[BD], no. 10865/09, 45886/07 ve 32431/08, §§ 258-260 ve 263-264, AİHM 2014 (alıntılar) ve söz konusu kararda belirtilen davalar).

50. Mahkeme somut davada, cinayete ilişkin soruşturmanın, başvuranların resmi bir şikâyeti olmaksızın savcılar tarafından resen başlatıldığını kaydetmiştir (bk. yukarıda 14. paragraf). Mahkeme ayrıca soruşturmada, cesedin incelenmesi ve valinin, başvuranların akrabasının öldürüldüğü gün Güroymak'ta görülüp görülmediğini sorması dışında, soruşturmaya yönelik hiçbir adım atılmadığını gözlemlemiştir. Bu nedenle, soruşturmada son adım 27 Kasım 1993 tarihinde atılmıştır (bk. yukarıda 15. paragraf) ve başvuranların cinayetten yaklaşık on yıl sonra 2003 yılında savcılara bir yazı göndermelerinden önce tek bir adım dahi atılmadığı anlaşılmaktadır (bk. yukarıda 19. paragraf). Diğer yandan, belirtilen on yıl boyunca, başvuranların da soruşturmanın gidişatına ilişkin bilgi edinmeye yönelik herhangi bir adım atmadıkları anlaşılmaktadır.

51. Başvuranların 2003 yılında yazıyı göndermeleri sonrasında, soruşturma mercileri -hangi savcının cinayeti incelemeye yetkisi bulunduğunu tespit etmek (bk. yukarıda 20. paragraf) ve daimi arama kararı düzenlemek (bk. yukarıda 21. paragraf) dışında- soruşturmaya yönelik herhangi bir atmamışlardır. 14 Ağustos 2003 tarihinde düzenlenen daimi arama kararı uyarınca, bazı jandarma görevlileri, 2010 ve 2011 yıllarında, cesedin 1993 yılında bulunduğu alana gitmiş ve savcıyı, “bilgilendirme notları” aracılığıyla, söz konusu alanda herhangi bir delil bulamadıkları yönünde bilgilendirmişlerdir (bk. yukarıda 22. paragraf). Muhtemelen, jandarma görevlileri, zamanaşımı süresinin sona erdiği 26 Kasım 2013 tarihine kadar, üç aylık aralıklarla olay yerine gitmeye devam etmişlerdir (bk. yukarıda 22. paragraf).

52. Mahkeme, bu tür bilgilendirme notlarının, savcılar tarafından düzenlenen daimi arama kararları uyarınca kolluk kuvvetleri tarafından hazırlandığını ve mağdur ya da bir suçun failine ilişkin aramalardaki gelişmelere ilişkin olarak savcılarının bilgilendirilmesinin amaçlandığını

belirtmiştir. Söz konusu bilgilendirme notları, ilgili suça ilişkin ulusal kanun kapsamındaki yasal zamanaşımı süresi sona erene kadar, üç aylık aralıklarla Cumhuriyet savcısına gönderilir. Mahkeme bazı kararlarında, Türkiye’deki bu soruşturma yöntemini incelemiş ve olayların gerçekleşmesinden yıllar sonra olay yerine yapılan bu tür ziyaretlerin, herhangi bir yararlı soruşturmanın bir parçasını oluşturduğu şeklinde değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir (bk., *diğerlerine ilaveten, Taşçı ve Duman / Türkiye* (k.k.), no. 40787/10, § 19, 9 Ekim 2012 ve ilgili kararda atıf yapılan davalar).

53. Mahkeme, yukarıda belirtilen hususlar ışığında, yararlı bir soruşturmanın bulunmaması hususunun, 2006 yılında Mahkemeye başvurularını sunmadan uzun süre önce başvuranlar tarafından anlaşılmiş olması gerektiği kanısındadır. Bununla birlikte, başvuruların, ceza soruşturmasının faal olmadığı belirlenmesi noktasında gerekli özeni göstermedikleri anlaşılmaktadır (bk *Alkın*, yukarıda anılan, § 34; ve ilgili kararda atıf yapılan davalar).

54. Mahkeme, yukarıda belirtilen açıklamalar ışığında, başvuruların, Şevket Epözdemir’in öldürülmesine ilişkin yürütülen soruşturmanın etkinliğine ilişkin [şikayetler](#)[şikâyetleri](#) bakımından, altı ay süre kuralına riayet etmediklerini değerlendirmiştir. Dolayısıyla, davanın bu yönü, Sözleşme’nin 35 §§ 1 ve 4 hükümleri uyarınca reddedilmelidir.

B. Esas hakkında

55. Başvuranlar, mahkemenin *Mahmut Kaya / Türkiye* (no. 22535/93, AİHM 2000-III); ve *Kılıç / Türkiye* (no. 22492/93, § 68, AİHM 2000-III) davalarında verdiği kararlara istinaden, Şevket Epözdemir’in ölümünden önceki dönemde evlerinin bulunduğu bölgede gerçekleşen olaylara atıfta bulunarak (bk. yukarıda 35. paragraf), akrabaları Şevket Epözdemir’in bu tür bir ortamda kanunlara aykırı bir saldırıya maruz kalma riski altında olduğunu ileri sürmüşlerdir. Söz konusu risk bu nedenle gerçek ve acil

olarak görülebilirdi ve yetkililer bu riskin, güvenlik güçlerindeki unsurların bilgisi veya rızasıyla hareket eden kişi veya grupların eylemlerinden kaynaklanma olasılığının farkındaydı veya farkında olmalıydı. Başvuranlar bu bağlamda, 1993 yılında meclis araştırma komisyonu tarafından düzenlenerek Başbakanlığa sunulan ve bazı Devlet görevlilerinin Türkiye'nin Güneydoğu bölgesindeki 908 çözülmemiş cinayete karıştıklarına işaret eden rapora atıfta bulunmuşlardır. Başbakanlık, 1998 yılında hazırlanan başka bir raporla, yetkililerin söz konusu dönemde siyasi rakiplerin saf dışı bırakılması için gerçekleştirilen cinayetlerden haberdar oldukları yönünde bilgilendirilmiştir.

56. Başvuranlar, Şevket Epözdemir'in ulusal yetkililerden koruma talebinde bulunup bulunmadığı hususunun tespit edilmesinin önemli olmadığını ileri sürmüşlerdir; Şevket Epözdemir'in bu yönde bir talebi olmasa bile, yetkililerin yine de kendisinin DEP içerisindeki önemli konumunu dikkate alarak bu durum ışığında kendisini korumak için bütün uygun tedbirleri almaları gerekirdi. Ancak, yetkililerin bu yönde tedbir aldıklarını gösteren herhangi bir delil bulunmamaktadır.

57. Hükümet, başvuranların Şevket Epözdemir'e yöneltildiğini iddia ettikleri tehditlere ilişkin olarak, Şevket Epözdemir veya başvuranlar tarafından ulusal yetkililere bilgi verilmediğini belirtmiştir. Dolayısıyla yetkililer, Şevket Epözdemir'in yaşamına yönelik acil bir risk bulunduğu ihtimaline ilişkin uyarılmamışlardır ve bu nedenle Şevket Epözdemir'i korumaya yönelik bir pozitif yükümlülük altında değillerdi.

58. Sözleşmenin 2 § 1 maddesinin ilk cümlesi, Devlete kasıtlı ve hukuka aykırı öldürmeden sakınmanın yanı sıra kendi yetki alanında bulunan kişilerin yaşamlarının korunmasına ilişkin uygun tedbirleri alma yükümlülüğü getirmektedir (bk. *L.C.B. / Birleşik Krallık*, 9 Haziran 1998, § 36, *Karar ve Hüküm Derlemeleri* 1998-III). Bu bağlamda Devlet'in yükümlülüğü, kişiye karşı ihlallerin yapılmasını engelleyici somut ceza yasalarını çıkararak ve ihlallerin öngörülmesi, önlenmesi ve

cezalandırılması için oluşturulan uygulama mekanizmasına dayanarak yaşam hakkının korunması temel görevini yerine getirmeyi gerektirmektedir. Bu hüküm ayrıca, belirli bazı koşullarda Devletlerin, başkasının suç unsuru teşkil eden tutumları nedeniyle yaşamı tehdit altında olan kişinin korunması için önceden uygulama tedbirlerini alma konusundaki pozitif yükümlülüğünü kapsamaktadır (bk. *Osman / Birleşik Krallık*, 28 Ekim 1998, § 115, *Derlemeler* 1998-VIII).

59. Modern toplumlarda güvenlik sağlama hususundaki zorluklar, insan davranışlarının tahmin edilemezliği ve öncelikler ile kaynaklar açısından yapılması gereken operasyona ilişkin seçimler dikkate alındığında, pozitif yükümlülük kapsamının, yetkililere imkânsız veya orantısız bir yük getirmeyecek şekilde yorumlanması gerekmektedir. Bu çerçevede, her yaşam riski iddiası için yetkililerin, bu riskin gerçekleşmesini engellemek bakımından fiili tedbirler almasına yönelik bir Sözleşme gereksinimini yerine getirmesi beklenemez. Bir pozitif yükümlülüğün ortaya çıkması için, yetkililerin, üçüncü bir tarafın suç teşkil eden fiilleri nedeniyle belirli bir bireyin veya bireylerin yaşamına yönelik gerçek ve acil bir risk bulunduğunu ilgili dönemde bildiklerinin veya bilmeleri gerektiğinin ve yetkililerin, makul bir şekilde değerlendirildiğinde, bu riskin ortaya çıkışını engelleyebilecek -yetkileri kapsamındaki- tedbirleri almadıkları hususunun ortaya konması gerekmektedir (bk. *Osman*, yukarıda anılan, § 116).

60. Mahkeme hâlihazırda, somut davadaki başvuranların akrabasının kaçırıldığı ve öldürüldüğü koşullara benzer koşullarda kaçırılan ve öldürülen akrabalarla ilgili olarak başvuranlar tarafından Türkiye aleyhine açılan davalarda benzer şikâyetleri incelemiştir. Örneğin Mahkeme, bu tür bir davada, söz konusu başvuranın -DEP'in Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması sonrasında (bk. *Dicle, DEP / Türkiye*, no. 25141/94, 10 Aralık 2002; ayrıca bk. HADEP'in Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasına ilişkin *HADEP ve Demir / Türkiye*, no. 28003/03, 14 Aralık 2010) kurulan Kürt yanlısı siyasi parti HADEP'in Elbistan İlçe Başkanı olarak görev

yapan- erkek kardeşinin, kaçırılma ve cinayete kurban gitme riski bulunan kişiler arasında yer aldığını kaydetmiştir (bk. *Koku / Türkiye*, no. 27305/95, § 131, 31 Mayıs 2005). Mahkeme aynı kararda, HADEP ve önceki partiler için çalışan düzinelerce siyasinin, söz konusu başvuranın kardeşinin öldüğü dönemlerde kaçırıldığını, yaralandığını ve öldürüldüğünü ve bu olaylardan bazılarının Mahkeme tarafından incelendiğini belirtmiştir (bk. *diğerlerine ilaveten, Binbay / Türkiye* (dostane çözüm), no. 24922/94, 21 Ekim 2004; *Ekinci / Türkiye*, no. 25625/94, 18 Temmuz 2000; *Nuray Şen (no. 2) / Türkiye*, no. 25354/94, 30 Mart 2004; *Sincar / Türkiye* (k.k.), no. 70835/01, 10 Ekim 2002; *Sabuktekin / Türkiye*, no. 27243/95, AİHM 2002-II (alıntılar); ve *Macır / Türkiye*, no. 28516/95, 22 Nisan 2004).

61. Mahkeme, somut başvuruya kıyaslanabilir nitelikteki davalarda verdiği birçok kararda, Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde yaşanan çatışmanın yüksek sayıdaki mağdurlarına dikkat çekmiş ve “kontrgerilla” unsurlarının, PKK'yı desteklediğinden şüphelenilen kişilerin hedef alınmasında yer aldıkları iddiasını içeren söylentilerin olduğunu anımsatmıştır. Mahkeme bu kararlarda, Musa Anter gibi öne çıkan Kürt figürlerinin ve Güneydoğuda yetkililerin politikalarına muhalefet ettiğinden şüphelenilen diğer kişilerin öldürülmesini de içeren çok sayıda cinayetin işlendiği (“faili meçhul cinayet” fenomeni¹) noktasının tartışmasız olduğunu değerlendirmiştir (bk. *Akkoç / Türkiye*, no. 22947/93 ve 22948/93, § 81, AİHM 2000-X ve bu kararda belirtilen diğer davalar; ayrıca bk. *Mahmut Kaya* § 89 ve *Kılıç*, § 68, yukarıda anılan).

62. Ayrıca, somut davada başvuranlar tarafından belirtildiği üzere (bk. yukarıda 8. paragraf), -General K.T. tarafından tehdit edildiği iddia edilen DEP Bitlis İl Başkanı- İshak Tepe'nin oğlu da kaçırılarak öldürülmüştür. Mahkeme, Tepe'nin oğlunun kaçırılarak öldürülmesi ve General K.T.'nin

11. “Faili meçhul cinayet” terimi, 1990'lı yıllarda Türkiye'de binlerce kişinin, tespit edilemeyen ve bu nedenle cezalandırılmayan kişilerce yakın mesafeden infaz edilmesini açıklamak için kullanılmaktadır.

rolünün, *Tepe / Türkiye* davasında (no. 27244/95, §§ 12, 20, 80-82, 85, 132, 141, 164 ve 179, 9 Mayıs 2003) verdiği kararda incelendiğini belirtmiştir.

63. Üstelik, Meclis Komisyonu tarafından hazırlanan ve başvuruların iddialarını desteklemek amacıyla istinat ettikleri (bk. yukarıda 55. paragraf) raporlar da Mahkeme tarafından birçok kararında incelenmiştir. Mahkeme söz konusu kararlarında, raporların bir Devlet görevlisinin herhangi bir cinayette yer aldığını ortaya koyduğu şeklinde yorumlanamayacağını, ancak raporun, itirafçılar¹ veya teröristleri de içeren “kontrgerilla” gruplarının, güvenlik güçlerinin de muhtemel yardımı ve rızasıyla, Devletin çıkarlarına aykırı hareket eden bireyleri hedef aldığı yönündeki -Epözdemir’in öldürüldüğü dönemlerde ve o dönemden sonra öne sürülen- iddialara dair başka güçlü kanıtlar sunduğunu değerlendirmiştir (bk. *diğerlerine ilaveten, Akkoç*, yukarıda anılan, §§ 83-84).

64. Mahkeme, somut davadaki başvuruların iddialarını önceki paragraflarda belirtilen bilgiler ışığında incelemiştir. Mahkeme, başvuruların -öne çıkan Kürt siyasetçi ve Kürt yanlısı siyasi bir partinin ilçe başkanı olan akrabaları Şevket Epözdemir’in söz konusu dönemde hukuka aykırı bir saldırıya maruz kalma riski altında bulunduğu yönündeki iddialarının dayanaksız olmadığı kanısındadır (bk. *gerekli değişikliklerle, Akkoç*, yukarıda anılan, § 81). Nitekim Mahkeme; başvuruların, Epözdemir’in hayatının gerçek ve acil risk altında olduğuna yönelik iddialarına Hükümet tarafından herhangi bir itirazda bulunulmadığını ve Hükümetin görüşlerini, cinayetin yaşandığı dönemde yetkililerin başvuruların akrabasının yaşamına ilişkin riskten haberdar olmadıkları iddiasıyla sınırlı tuttuğunu kaydetmiştir (bk. yukarıda 57. paragraf).

65. Mahkeme, ulusal yetkililerin söz konusu riske ilişkin bilgi sahibi olduklarının kabul edilip edilmemesi hususunda, başvuruların atıfta bulunduğu kararların, başvuruların -yetkililerin Şevket Epözdemir’in

12. İtirafçılar, PKK’da yer aldığını itiraf ettikten sonra yetkililerle işbirliği yapan kişilerdir.

yaşamına yönelik riskten haberdar oldukları yönündeki- iddialarına dayanak oluşturmadığını değerlendirmiştir. Mahkeme, söz konusu davalarda, yetkililerin ilgili başvuruların akrabalarının yaşamlarına yönelik gerçek ve acil riskin varlığından haberdar oldukları veya olmaları gerektiği yönünde karara varmasını gerektiren özel unsurlar bulunduğunu belirtmiştir.

66. Örneğin Mahkeme, *Kılıç* davasında verdiği kararda, başvuranın kardeşinin valiye dilekçe vererek, kendisine ve gazeteci arkadaşlarına yöneltilen tehditlere ilişkin bilgi verdiğini ve koruyucu önlemler alınması yönünde talepte bulunduğunu gözlemlemiştir. Valinin bu yönde tedbirler sağlamaması üzerine, Kılıç söz konusu tehditlerle ilgili bir basın açıklaması yapmış ve koruyucu önlemler alınmasına yönelik acil talepte bulunmalarına rağmen, çalıştığı günlük gazetenin satışında ve dağıtımında görev alan kişilere karşı saldırıların devam ettiğini belirtmiştir (bk. *Kılıç*, yukarıda anılan, §§ 10-12 ve 67).

67. Mahkeme, *Mahmut Kaya* davasında verdiği kararda, yetkililerin, yaşama yönelik riskten haberdar olduklarının kabul edilmesi noktasında ikna olmuştur, zira yetkililer, bir tanığın, başvuranın doktor olan kardeşinin yaralı PKK üyelerini tedavi etmesi hakkında polis tarafından sorgulandığına ilişkin olarak söz konusu tanık tarafından bilgilendirilmişlerdir. Tanık, başvuranın kardeşinin cezalandırılacağı yönünde bir tehditte bulunulduğunu belirtmiştir (bk. *Mahmut Kaya*, yukarıda anılan, §§ 10 ve 90).

68. Benzer şekilde, Mahkeme *Akkoç* davasında verdiği kararda, yetkililerin yaşama yönelik riskten haberdar olduklarının kabul edilmesi hususunda ikna olmuştur, zira aile tehdit içeren telefon aramalarına maruz kalmış ve güvenlik güçleri tarafından rahatsız edilmiştir. Mahkeme ayrıca, yetkililerin söz konusu tehditlere ilişkin bilgilendirilmelerine rağmen, yetkililerin bu tehditleri dikkate almadıklarını kaydetmiştir. Ayrıca, başvuranın eşi, ölümünden önce birkaç defa polis tarafından alıkonmuştur (bk. *Akkoç*, yukarıda anılan, §§ 18 ve 82).

69. Mahkeme buna karşın, başvuruların somut davada, Şevket Epözdemir'in veya bizzat başvuruların herhangi bir aşamada Şevket Epözdemir'in hayatının risk altında olduğu konusunda yetkilileri bilgilendirmedikleri veya koruma talebinde bulunmadıkları hususundaki Hükümet iddiasına itiraz etmediklerini belirtmiştir (bk. yukarıda 23. ve 56. paragraf). Ayrıca başvurular, İçişleri Bakanlığının merhumun yaşam hakkını koruyamadığı iddiasıyla söz konusu Bakanlık aleyhine tazminat davası açtıklarında, iddialarına değinmemişlerdir (bk. yukarıda 23. paragraf). Bunun yanı sıra, başvurular, temyiz yargılamaları süresince, Bakanlığın, merhumun korunmasına yönelik gerekli tedbirleri alma ve gerekli özeni gösterme yükümlülüğünü yerine getirdiği yönündeki beyanlarına da itiraz etmemişlerdir (bk. yukarıda 27. paragraf).

70. Mahkeme, başvuruların söz konusu iddiaya itiraz etmemeleri ve Türkiye'de gerçekleştirilen yargılamalar esnasında iddialarına değinmemelerinin, ulusal yetkililerin, üst düzey askeri personel nedeniyle Şevket Epözdemir'in yaşam hakkının risk altında olduğundan haberdar olmadıkları hususunun başvurular tarafından zımni olarak kabul edildiği anlamına geldiğini değerlendirmiştir. Mahkeme aslında, başvuruların askeri personelin olayla ilgisi bulunduğu yönündeki iddiayı ilk defa, Mahkemeye sundukları başvuru formunda dile getirdiklerini kaydetmiştir.

71. Mahkeme, söz konusu dönemde Türkiye'de aynı bölgede, benzer koşullarda, farklı başvuruların akrabalarının kaçırılmasına ilişkin davalarda verdiği birçok kararında, belirtilen kaçırma olaylarından hemen sonra ilgili başvuruların ulusal yetkilileri yaşam riskine ilişkin bilgilendirdiklerini ve yetkililerden akrabalarının bulunması için adım atmalarını talep ettiklerini belirtmiştir. Mahkeme söz konusu davalarda, -Devletin ilişkisi olduğuna yönelik herhangi bir delil bulunmasa bile- kişilerin yaşamı tehdit eden koşullarda ortadan kaybolmalarının, Sözleşme'nin 2. maddesinde öngörülen yükümlülük uyarınca, Devletin söz konusu kişilerin yaşam hakkını korumak için fiili tedbirler almasını gerektirdiğini, zira bu kişilerin kaçırılmaları

sonrasında yaşamlarının söz konusu dönemde diğer kişilerin yaşamından daha gerçek ve acil risk altında olduğunu kaydetmiştir. Mahkeme, ulusal yetkililerden beklenen eylemin –zaten gerçekleşmiş olan- kaçırılma işlemini engellemesi değil, bu kişilerin, diğer bireylerin suç teşkil eden fiilleri nedeniyle risk altında bulunan yaşamlarının korunmasına yönelik önleyici fiili tedbirler alması olduğunu belirtmiştir (mukayese ediniz: *Koku*, yukarıda anılan, § 132, ve *Osmanoğlu / Türkiye*, no. 48804/99, § 75, 24 Ocak 2008).

72. Mahkeme somut davada başvuranların, Şevket Epözdemir'in ortadan kaybolmasının hemen sonrasında veya cesedi bulunmadan önce –ya da sonraki bir aşamada-, akrabalarının üst düzey bir asker tarafından tehdit edildiğine yönelik iddialarına ilişkin olarak soruşturma yetkililerini bilgilendirmediklerini veya yetkililerden, akrabalarının bulunması amacıyla bu iddiaları araştırmalarını istemediklerini gözlemlemiştir.

73. Mahkeme, yukarıda belirtilen unsurlar ışığında, yetkililerin, Şevket Epözdemir'in yaşamını korumak için önleyici tedbirler alma pozitif yükümlülüğünü harekete geçirecek şekilde, Şevket Epözdemir'in yaşamının risk altında olduğunu bildikleri veya bilmeleri gerektiği sonucuna varamaz. Bu nedenle yetkililer, Şevket Epözdemir'in yaşamını korumaya yönelik herhangi bir adım atmadıkları için eleştirilemezler.

74. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 2. maddesi ihlal edilmemiştir.

II. SÖZLEŞME'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİA EDİLEN DİĞER MADDELERİ

75. Başvuranlar son olarak, yetkililerin cinayetin faillerini bulamaması nedeniyle Şevket Epözdemir cinayetini çevreleyen sürmekte olan belirsizlik neticesinde acı ve ıstırap çektiklerini ve bu durumun Sözleşme'nin 3. maddesi anlamı dâhilinde kötü muamele teşkil ettiğini belirterek şikâyet etmişlerdir.

76. Başvuranlar, Sözleşme'nin 5. maddesi uyarınca, akrabaları Şevket Epözdemir'in hukuka aykırı bir şekilde özgürlüğünden yoksun bırakılması ve daha sonra öldürülmesi hususlarında şikâyet etmişlerdir.

77. Başvuranlar, Sözleşme'nin 14. maddesine dayanarak, akrabaları Şevket Epözdemir'in Kürt asıllı olması ve siyasi faaliyetleri nedeniyle öldürülmesinden şikâyet etmişlerdir.

78. Mahkeme, elinde bulunan belgeleri dikkate alarak, başvurunun bu kısmında, Sözleşme hükümlerinin ihlal edildiğini gösteren herhangi bir husus bulunmadığını tespit etmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, Sözleşme'nin 35 §§ 3 (a) ve 4 hükümleri uyarınca, başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olduğuna ve reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME,

1. Oy birliğiyle, Şevket Epözdemir'in yaşamının korunamadığı iddiasına ilişkin Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki şikâyetin kabul edilebilir olduğuna ve başvurunun geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna;
2. İki oya karşılık beş oyla, Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edilmediğine *karar vermiştir.*

İşbu karar İngilizce olarak tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları uyarınca 1 Aralık 2015 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Nebojša Vučinić
Başkan Vekili

Sözleşme'nin 45 § 2 maddesi ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 74 § 2 maddesi uyarınca, Yargıçlar Vučinić ve Lemmens'in müşterek ayrık görüşü işbu karara eklenmiştir.

N.V.U.
S.H.N.

YARGIÇLAR VUČINIĆ VE LEMMENS'İN MÜŞTEREK KISMİ MUHALİF GÖRÜŞÜ

1. Maalesef, 2. maddenin ihlal edilmediği kararına varılması noktasında çoğunluğa katılmamaktayız.

2. Başvuranlara göre, 1993 yılının Ağustos ve Aralık ayları arasında, Demokrasi Partisinin (DEP) binaları bombalanmış ve partinin on üyesi ve idarecisi öldürülmüştür (kararın 8. paragrafı). Çoğunluk; Mahkemenin, Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde çatışma yaşandığı dönemdeki yüksek mağdur sayısına ve “kontrgerilla” unsurlarının PKK'ya destek verdiğinden şüphelenilen kişilerin hedef alınmasında yer aldığı iddiasına ilişkin söylentilere vurgu yaptığı bazı kararlara atıfta bulunmuştur. Mahkeme, belirtilen kararlarda, öne çıkan Kürt figürlerinin ve Güneydoğuda yetkililerin politikalarına muhalefet ettiğinden şüphelenilen diğer kişilerin öldürülmesini de içeren çok sayıda cinayetin işlendiği (“faili meçhul cinayet” fenomeni) noktasının tartışmasız olduğunu değerlendirmiştir (*Mahmut Kaya / Türkiye*, no. 22535/93, § 89, AİHM 2000-III; *Kılıç / Türkiye*, no. 22492/93, § 68, AİHM 2000-III; ve *Akkoç / Türkiye*, no. 22947/93 ve 22948/93, § 81, AİHM 2000-X davalarına atıf yapılan, kararın 61. paragrafı). Çoğunluk özellikle de, Şevket Epözdemir'in bir meslektaşının Epözdemir öldürülmeden birkaç ay önce kaçırılan ve öldürülen oğlu Ferhat Tepe davasına atıfta bulunmuştur (*Tepe / Türkiye*, no. 27244/95, 9 Mayıs 2003 davasına atıf yapılan, kararın 62. paragrafı).

Çoğunluk, önemli bir Kürt siyasetçi ve Kürt yanlısı siyasi bir partinin İlçe Başkanı olan Epözdemir'in, söz konusu olaylar zamanında “hukuka aykırı bir saldırıya maruz kalma riski bulunan” kişiler arasında olduğu sonucuna varmıştır (kararın 64. paragrafı). Olaylara ilişkin bu değerlendirmeye tamamen katılmaktayız.

3. Bu kapsamda, Devlet yetkililerinin bu özel koşullar altında Epözdemir’i korumaya yönelik tedbirler alma yükümlülüğü bulunup bulunmadığı sorusu ortaya çıkmaktadır. Çoğunluğa göre böyle bir yükümlülük bulunmamaktadır, zira yetkililer, “Şevket Epözdemir’in yaşamını korumaya yönelik önleyici tedbirler alma pozitif yükümlülüğünü harekete geçirecek şekilde”, Şevket Epözdemir’in yaşamının risk altında olduğunun farkında değillerdi –ve farkında olmalarına gerek yoktu- (kararın 73. paragrafı).

Bu noktada hemfikir değiliz.

Yetkililerin, Epözdemir’in (veya bir akrabasının) gelerek kendilerine söz konusu zamanda açıkça belli olan “Epözdemir’in risk altında” olduğu hususunu açıklamasını neden beklemek zorunda oldukları noktasını anlamamaktayız. Bize göre, Kürt liderlere yönelik terör ortamının hakim olduğu genel durumu değerlendirmek ve hedeflenen grubun içinde yer alan kişilere ilişkin uygun sonuçları çıkarmak yetkililerin görevidir. Yetkililer, söz konusu dönemde yaygın olan bu gibi durumlarda, kendilerine ulaşılmadığı ve Epözdemir gibi bir kişinin yaşamına yönelik risk hakkında özel olarak bilgilendirilmedikleri şeklindeki basit bir mazeretin arkasına sığınamazlar (bk. kararın 69. paragrafı). Yetkililerin elinde yeterince bilgi bulunduğu ve yetkililerden resen önleyici tedbirler almalarının beklenebileceği kanısındayız.

Çoğunluğun, kamu yetkililerini bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin olarak, somut durumu dikkate almadan oldukça soyut bir görüş benimsediklerini belirtmek isteriz. Epözdemir, Türk rejimi sempatanları tarafından öldürülme riski altında bulunmaktaydı. Epözdemir’in Türk yetkililerden koruma istemesini gerektirmek, yardım dilenmek için düşman ortama girmesini gerektirmek anlamına gelmektedir.

4. Çoğunluğun, General K.T. tarafından yöneltilen tehditlere ilişkin olarak Epözdemir'den veya akrabalarından yetkilileri bilgilendirmelerini bekledikleri anlaşılmaktadır (kararın 70. paragrafı).

Bize göre, yetkililerin, Generalin tam olarak kullandığı kelimelerden habersiz olabilecekleri hususu belirleyici değildir. Epözdemir'in yaşamına yönelik gerçek risk bulunduğunu açıkça ortaya koyan durum Generalin açık tehditleri değildir (General tarafından Kürt yanlısı partinin yerel liderlerinin çocuklarına yönelik yapılan tehditlerin konuyla bağlantısına ilişkin mukayese ediniz, *Tepe*, yukarıda anılan, § 12). Gerçek risk, daha çok, Kürt yanlısı parti liderlerinin hedef gözetilerek öldürüldükleri genel ortamdan kaynaklanmıştır. Söz konusu Generalin bu yönde bir tehditte bulunmaması halinde bile, yetkililerin harekete geçmek için geçerli bir nedenleri bulunmaktaydı.

5. Çoğunluk, bir kişinin kaçırılması sonrasında, bu kişinin akrabalarının yetkililere ulaşarak söz konusu kaçırılan kişinin yaşamının korunmasına yönelik tedbirler alınması talebinde buldukları bazı davalara atıfta bulunmuştur (*Koku / Türkiye*, no. 27305/95, § 132, 31 Mayıs 2005, ve *Osmanoğlu / Türkiye*, no. 48804/99, § 75, 24 Ocak 2008 davalarına atıf yapılan, kararın 71. maddesi).

Bu emsal olayların tamamen farklı durumlarla ilgili oldukları kanısındayız. *Koku* ve *Osmanoğlu* davalarında, tanıklar kurbanların nasıl kaçırıldıklarını görmüşlerdir. Kaçırılan kişilerin nerede olduğuyla ilgili bir süre herhangi bir bilgi yoktu. Koruyucu tedbirler alınmasına yönelik olarak yetkililere yapılan talep, kaçırılan kişilerin, kaçırılan kişilerin ellerinde oldukları varsayıldığı dönemle ilgilidir.

Buna karşın mevcut dava, cesedin öldürüldükten bir gün sonra bulunarak teşhis edildiği bariz bir cinayetle ilgilidir. Şikâyet ise, cinayet işlenmeden önce alınması gereken önleyici tedbirleri konu almaktadır.

6. İki ek yorum sunmak istiyoruz.

İlk olarak, bize göre, söz konusu dönemde Türkiye'nin Güneydoğusunda yaygın olarak yaşanan bu tür bir durumda, hedeflenen kişilerin koşulsuz ve görünür bir şekilde korunması, “meçhul faillere” suç teşkil eden fiillerine müsamaha edilmeyeceği mesajını verirdi. Maalesef, bunun aksine koruyucu tedbirlerin bulunmaması, faillere, fiili dokunulmazlıkla faaliyetlerine devam edebilecekleri şeklinde bir mesaj olarak anlaşılabilirdi.

İkinci olarak, yaşamı risk altında olan bir bireyin korunmasına yönelik önleyici fiili tedbirler alma yükümlülüğünün, “yetkililere imkânsız ya da orantısız bir yük getirmeyen bir şekilde yorumlanması gerektiği” hususunun farkındayız (bk, diğerlerine ilaveten, *Osman / Birleşik Krallık*, 28 Ekim 1998, § 116, *Karar ve Hüküm Derlemeleri 1998-VIII*). Ancak somut davada, Hükümetin herhangi bir tedbir alındığını veya bu yönde herhangi bir tedbirin yetkililerce değerlendirildiğini belirtmemesi nedeniyle, yetkililerin üzerindeki yük hususu söz konusu değildir.

7. Sonuç olarak, söz konusu dönemde Türkiye'nin Güneydoğusunda mevcut olan koşullarda, yetkililerin Epözdemir gibi kişileri korumaya yönelik makul tedbirler alma yükümlülükleri bulunduğu kanısındayız. Hükümetin, genel olarak yerel Kürt liderlerinin veya özellikle Epözdemir'in korunmasına yönelik yetkililerce alınmış bu yönde herhangi bir tedbirden bahsetmemesi nedeniyle, yetkililerin Epözdemir'in yaşamını koruma yükümlülüklerini yetine getiremedikleri kanısındayız.

Bu nedenle, Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edildiği sonucuna vardığımızı belirtmek isteriz.